RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Lausunto

Pvm/Datum/Date 13.8.2024

Dnro/Dnr/DNo 3278/00.00.01.00.02/2024

Liikenne- ja viestintävaliokunta torstai 05.09.2024 klo 12.00 / HE 57/2024 vp / Kirjallinen lausuntopyyntö

Hallituksen esitys eduskunnalle kyberturvallisuusdirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Liite

Hallituksen esitys eduskunnalle kyberturvallisuusdirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_57+2024.pdf

Ruokaviraston lausunto

Ruokavirasto pitää hallituksen esitystä kyberturvallisuusdirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi tärkeänä ja tavoiteltavana. Ruokahuollon osalta on tärkeää varmistaa myös kyberturvallisuus, eli mahdollisten verkkohyökkäysten tunnistaminen, ennalta ehkäisy ja torjuntakyky kriittiseen infraan koko elintarviketuotantoketjun logistiikassa ja varastoinnissa.

Elintarvikeketju on riippuvainen viestintäverkkojen ja tietojärjestelmien toiminnasta ja näin ollen myös haavoittuvainen niihin kohdistuville häiriöille. Ruokahuollon häiriötilat voivat johtaa hyvinkin laaja-alaisiin häiriötilanteisiin ja aiheuttaa kansalaisissa turvattomuuden tunnetta. Ruokahuolto voi olla myös vihamielisten ja sotilaallisten toimien kohde.

Ruokaviraston tehtävät

Ruokaviraston tehtäviä ovat elintarvikkeiden ja maa- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun turvaaminen, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistäminen, korkealaatuisen ruoan tuottamisen edellytysten ja maaseudun elinvoimaisuuden turvaaminen sekä luonnonvarojen kestävän kehityksen edistäminen elintarvikeketjussa. Viraston yhteistyössä muiden viranomaisten ja turvallisuustoimijoiden kanssa huolehtii yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen sekä sisäisen turvallisuuden varmistamisesta.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7

Virasto myös kehittää ja ylläpitää maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmiä, kehittää sähköisiä asiointipalveluja, ylläpitää ja kehittää oman toimialan rekistereitä sekä tuottaa tietohallinnon palveluita maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan virastoille ja laitoksille sekä muille julkishallinnon tahoille.

Ruokavirasto valvovana viranomaisena

Resursointi

Kyberturvallisuuslain myötä Ruokavirasto saa hoidettavakseen täysin uuden, lakisääteisen viranomaisvalvontatehtävän. Ruokaviraston arvio on, että sääntelystä tulevin uusien viranomaisvalvontatehtävien edellyttämä henkilöresurssi olisi 5 htv. Viraston saaman tiedon mukaan se ei tule saamaan tehtävään uusia henkilöresursseja. Myöskään rahoitusta järjestelmäkustannuksiin ei olla saamassa. Tilanne on sama CER-direktiivin osalta.

Jos ja kun lisäresursointi ei ole nykyisessä taloustilanteessa mahdollista, on kyberturvallisuusvalvonta ja valvontajärjestelyt suunniteltava ja toteutettava kevyesti. Uuden lainsäädännön toimeenpano merkitsee lisäksi Ruokaviraston muiden tehtävien vahvaa priorisointia ja mahdollisesti jopa osittaista tekemättä jättämistä. Myös asioiden käsittelyajat voivat pidentyä. Tätä ei voida pitää ihanteellisena vaikuttavan valvonnan, hyvän hallinnon tai hallinnon asiakkaan näkökulmasta.

Ruokavirasto ei pysty vielä tarkasti arvioimaan missä määrin kyberturvallisuusvalvontaa tai -tarkastuksia voidaan toteuttaa nykyisten valvontaprosessien yhteydessä. Koska kyberturvallisuuden valvonta on virastolle uusi tehtävä, tarve käyttää asiantuntija-apua tarkastuksissa tulee todennäköisesti olemaan merkittävä. Tämä takia on erittäin hyvä, että lakiesityksessä on pohdittu ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttöä ja päädytty siihen, että ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen tarkastuksessa ei arvioida olevan ristiriidassa perustuslain 124 §:n kanssa.

Maksut

Ruokavirasto toteaa, että säädösehdotuksessa ei ole maksuja koskevaa pykälää, eikä valvonnan maksullisuuteen oteta kantaa perusteluissa, jolloin epäselväksi jää onko valvonta tarkoitus tehdä täysin budjettirahoitteisesti. Olisi erittäin tarpeellista, että säädettäessä uusista viranomaistehtävistä, voitaisiin tehtävästä periä valvontakustannuksia vastaava maksu.

Ruokaviraston tekemässä ja ohjaamassa elintarvikeketjun säännönmukaisessa valvonnassa laskutetaan toimijoita elintarvikelain, rehulain, lannoitelain ja luonnonmukaista tuotantoa koskevan lain perusteella. Tasapuolisuussyistä ei ole perusteltua toimia toisin kyberturvallisuuden perusteella tehtävän valvonnan kohdalla elintarvikeyritysten osalta. Tehdyistä tarkastusmääristä riippumaton elintarvikeyritysten vuosittain maksama perusmaksu maksetaan kunnallisille valvontayksiköille, ei Ruokavirastolle.

Tiedonsaanti

Ruokaviraston olemassa olevat rekisterit elintarviketoimijoista on laadittu muita valvontatarpeita kuin kyberturvallisuusvalvontaa ajatellen. Siksi ne eivät sellaisenaan tuota tarvittavia tietoja uutta kyberturvallisuusvalvontaa ja yritysten luokittelua varten. Erillistä järjestelmää kyberturvallisuusvalvontaa varten ei myöskään resurssi- ja budjettisyistä pystytä rakentamaan lähivuosina. Virasto tuleekin tarvitsemaan muilta viranomaisilta tietoja (esim. veroviraston) ja on hyvä, että tiedonsaantioikeus on lakiesityksessä huomioitu.

Viranomaisyhteistyö

Liikenne- ja viestintävirasto on kiitettävällä tavalla ryhtynyt toimiin keskeisenä viranomaisena valvovien viranomaisten yhteistyön kehittämisessä. Ruokavirasto toivoo tämän yhteistyön jatkuvan ja syvenevän.

Tiedonhallintalain lisäys

NIS2-vaatimusten sisällyttäminen tiedonhallintalakiin edistää julkishallinnon tiedonhallinnan tehostamista. On myönteistä, että tiedonhallintalakiin sisällytetään julkista hallintoa koskevat tiedonhallinnan vaatimukset, jotka edistävät koherenttia kokonaisuutta ja estävät vaatimusten hajautumisen useisiin säädöksiin. Tämä selkeyttää lain soveltamista ja vahvistaa tiedonhallinnan periaatteita.

Toisaalta on tärkeää arvioida huolellisesti, kuinka uusien aihealueiden, kuten automaattisen päätöksenteon ja kyberturvallisuuden, lisääminen vaikuttaa lain kokonaisuuteen. Luku 4a, joka käsittelee kyberturvallisuutta, poikkeaa merkittävästi muusta laista laajuudeltaan ja tarkkuudeltaan. Tämä herättää kysymyksen siitä, miten varmistetaan, ettei laki paisu liikaa ja pysyy käyttäjäystävällisenä.

Lisäksi käsitteistön läpikäynti ja yhdenmukaistaminen ovat välttämättömiä, jotta laki on selkeä ja ymmärrettävä kaikille sidosryhmille. Tulevaisuudessa myös NIS2-lainsäädännön päivitystä koskevat käytännöt korostuvat, kun samat yksityiskohdat toistuvat useissa laeissa, mikä voi johtaa päällekkäisyyksiin ja sekaannuksiin.

Ruokavirasto valvottavana julkishallinnon organisaationa

Ruokavirastolla on olemassa oleva riskienhallintaprosessi ja standardin ISO/IEC 27001 mukainen tietoturvahallintajärjestelmä kontrolleineen käytössä ja osaamista.

Tiedonhallintalain lisäys

Tiedonhallintalakiin lisätty 4a-luku tuo konkreettista lisää laissa aiemmin kirjattuihin riskienhallintatoimiin (13 §). Kirjatut toimenpiteet tukevat myös hyvin tulevan kyberturvallisuusstrategian toteutumista viranomaisissa.

On olennaista, että viranomaisten kesken vallitsee yhdenmukainen tulkinta valvojan roolissa syntyvän tietoaineiston elinkaaresta, mukaan lukien säilytysajat. Tämä edistää tiedon saatavuutta ja suojaa sekä tukee avoimuutta ja hyvää hallintoa. Ruokavirastolle syntyy lainsäädännön myötä täysin uusi tietoaineisto elintarvikealan keskeisten yritysten kyberturvallisuuskäytännöistä.

Näiden seikkojen huomioon ottaminen NIS2-lain toimeenpanossa on keskeistä, jotta voidaan varmistaa julkishallinnon tiedonhallinnan tarkoituksenmukaisuus ja tehokkuus.